

РЕЛІГІЯ В ДОЛІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

(історичне минуле та ймовірне майбутнє)

Дулуман Є.К.

I.

В життєдіяльності як окремої людини, так і всього суспільства (громади, спільноти, роду, племені, нації) світогляд одноразово є і фундаментом їх духовного життя і вищим його проявом. Перефразуючи відомий вислів Гегеля про філософію ("Філософія є квіткою культури нації"), можна ще з більшою достовірністю сказати, що саме світогляд є квіткою і продуктом, чинником і наслідком культури нації. В історичному минулому панівним світоглядом людства був світогляд релігійний; другими словами - в духовному світі людства неподільно панувала релігія. Ця закономірність цілком стосується і нашого, українського, народу.

II.

Якщо прийняти за аксіому, що на арені писаної історії наші етнічні та генетичні предки з'явилися в 4 столітті нашої ери під назвою антів, а потім - склавинів, слов'ян та слав'ян, то ми почали свій етнічний рух на місці свого наступного постійного проживання з життя більш чи менш замкнених в собі родів та племен. Виразом та духовним укріпленням цього відособлення родів і племен була родо-племенна релігія. Вітчизняний літопис зазначає, що в той час кожне плем'я дотримувалося "звичаю батьків своїх", кожне мало "свій нрав" (свої релігійні вірування). Це була наша письмово засвідчена національна релігія пандемонізму та початкового політеїзму. Це була наша єдина автохтонна релігія українського народу. Вона, справді, була з самого початку породжена нашим прадавнім народом, була духовним виявом власне українця - і більше нікого! З певним культурно-історичним відхиленням та наближенням цю національну прадавню релігію намагаються відродити в сучасних умовах релігійні громади "Рідної української віри". Всі інші, пізніші, релігійні вірування нав'язувалися нам шляхом державно-адміністративного насильства та чужеродного нам духовного вторгнення.

III.

В X столітті прийняття християнства в Київській Русі перервало розвиток духовної культури українського народу на основі свого власного, споконвічного світогляду. Наша культура розпочала для себе розвиток з відмови від власної світоглядної основи та з схоластичного завоювання принципово іншої світоглядної парадигми. Український народ виявився здібним учнем і через шість століть (фактично лише в XVI-XVII столітті) він усвідомив себе християнським православним народом і спромігся на власну духовну творчість уже на ґрунті християнського світогляду. В цій творчості

український народ досяг неперевершених на той час світових вершин в галузі релігійного світогляду, що стало духовною запорукою наступного всебічного розквіту власної культури.

IV.

В XVII столітті для української нації були всі об'єктивні та суб'єктивні умови для створення своєї власної держави. Ці умови виявилися не реалізованими, окрім всього іншого, через світоглядний розбрат, а саме - через запровадження Брестської Унії. Одна частина народу на чолі з Богданом Хмельницьким усвідомлювала себе українським православним народом і покладала своє життя на алтар утворення самостійної держави, а друга частина - не лише не приймала участі в такій боротьбі, а фактично стояла на протилежному боці барикад. Внутрішній релігійний світоглядний поділ зашкодив українському народу ще в той час утворити велику самостійну європейську державу.

V.

Польща і Росія не лише матеріально поділили між собою Україну, а й духовно розірвали навпіл його релігійний світогляд. Зі своїми православними та уніатськими віруваннями українці вірнопіддано асимілювалися, відчужувалися один від одного і навіть "успішно" ворогували між собою. В Галичині, яка після поділу Польщі відійшла до Австрії, релігійний світогляд місцевих українців використовувався для культивування в їх середовищі антимосковських та антипольських настроїв; а в зуніатченній Волині, що відійшла до Росії, над українцями було вчинене чергове насильство - їх примусово направили до православ'я.

Космополітизм християнства та спільність православної віри російського і українського народів поруч з шовіністичною політикою царського уряду сприяли поступовій ерозії національної самосвідомості українського народу. В рамках багатонаціонального Радянського Союзу українці поступово асимілювалися в "Радянський народ" на ґрунті не релігійного, а - як тоді було заведено говорити - наукового світогляду. В таких умовах утримання національної самосвідомості українського народу в рамках Російської імперії та Радянського Союзу відбувалося поза рамками релігійного світогляду.

VI.

На порозі XXI століття людство перейшло до принципово нової фази існування. Зараз ми змушені міркувати глобально, а виживати регіонально. В глобальному плані релігія уже не є і ніколи в майбутньому не буде формотворним фактором співжиття держав і народів. Релігійний фундаменталізм і тоталітаризм в сучасних умовах скрізь - в Ірландії, Америці, Єгипті, Алжирі, Шри-Ланці, Японії, як і в нашій нинішній Україні - і у всіх відношеннях є елементом

деструктивним. Яке б то не було насильство чи то в галузі релігії, чи то в ім'я релігії, чи то від імені релігії в сучасних умовах не обіцяє нічого доброго ні релігії, ні державі, ні її народу. Народ України консолідуватиметься не на ґрунті релігійного світогляду, а на ґрунті оголошених ООН та іншими Міжнародними установами свободи світогляду, елементами якого є свобода висловлювати свій світогляд та переконання, а стосовно релігійного світогляду - свобода сповідувати та-безперешкодно міняти чи обирати собі релігію, публічно пропагувати певні релігійні погляди чи спростовувати їх.

У спілкуванні віруючої людини з Богом, як надприродною істотою, ніякі світські установи не можуть бути посередниками чи арбітрами. Спроба політичних партій чи державних установ втрутитися в ці справи є святотатством ("Кесарево - кесарю, а Божове - Богу"), а з точки зору здорового глузду - спробою взяти Господа Бога під нагляд.

VII.

З точки зору майбутнього України її полірелігійний та полінаціональний народ має нагальну потребу в забезпеченні кожному громадянину на індивідуальному рівні його світоглядних свобод. Тільки науковий та цивілізований підхід до практичного вирішення зазначеної проблеми застереже український народ від чергової духовної трагедії.

У ЄДНОСТІ ЦЕРКВИ - ЗАПОРУКА ЄДНОСТІ НАРОДУ

Скалецький М.П

Національна свідомість, яка є передусім глибинним усвідомленням тим чи іншим народом своєї етнічної окремішності та своєрідності історичної долі, формується під впливом різних об'єктивних та суб'єктивних чинників. В залежності від того, яким націотворчим чинникам (об'єктивним чи суб'єктивним) надається перевага, розрізняють об'єктивістську та суб'єктивістську теорію нації.

Орієнтація винятково на об'єктивістські націотворчі чинники збереглася, мабуть, лише у марксистській філософії. Вона доводить, що вирішальну роль у становленні нації відіграють тривкі економічні зв'язки і передусім інтегративна роль єдиного ринку. Після цього вказувалося також напевне значення спільності території, мови, культури тощо.

Однак при вдумливому аналізі стає очевидним, що того явно недостатньо. В США, наприклад, всі згадані націотворчі чинники мають місце, проте американської нації чомусь немає, хоча є американський народ. Це також стосується Канади, Швейцарії та деяких інших європейських і несвропейських народів. Значно пе-